

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (HE 4/2017 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija, poliisiosasto Johanna Puiro, sisäministeriö
- rikostarkastaja Anssi Kangas, Keskusrikospoliisi
- poliisiylitarkastaja Marja Kartila, Poliisihallitus
- tutkija Tiina Piipponen, suojelupoliisi
- valvontapäällikkö Jarmo Orola, Tulli

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- tietosuojavaltuutetun toimisto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- ulkoasiainministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol). Laissa annettaisiin Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentävät säännökset kansallisesta yksiköstä, toimivaltaitten viranomaisten ja Europolin välisistä yhteyksistä sekä kansallisesta valvontaviranomaisesta. Lailla kumottaisiin Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta annettu laki.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2017.

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2017 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä on kysymys Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastoa (Europol) koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/794 täydentävien kansallisten säännösten antamisesta. Ehdotetussa laissa säädetään kansallisesta yksiköstä, toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin välisistä yhteyksistä sekä kansallisesta valvontaviranomaisesta.

EU-asetus on voimassa sellaisenaan, eikä sitä saa selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Asetusta ei myöskään saa kirjoittaa uudelleen, eikä muutenkaan sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön. Asetuksen soveltaminen voi kuitenkin edellyttää täydentävää lainsäädäntöä. Ehdotetulla lainsäädännöllä täydennetään Europol-asetuksen säännöksiä siltä osin kuin se on välttämätöntä.

Europol-asetus tuli voimaan 13.6.2016, mutta sitä sovelletaan jo nyt sovellettavia eräitä hallinnollisia säännöksiä lukuun ottamatta vasta 1.5.2017 alkaen, jolloin myös täydentävien kansallisten säännösten ehdotetaan tulevan voimaan.

Europol-asetuksen keskeisin ja oikeudellisesti tärkein muutos aiempaan Europol-päätökseen verrattuna on oikeusperustan juridisen muodon muuttaminen. Europolin perusluonne ei muutu. Se on jatkossakin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisia tukeva ja avustava elin, eikä sillä ole itsenäistä operatiivista toimintavaltaa.

Europol-asetuksen tavoitteena on parantaa tietoihin ja tiedustelutietoihin perustuvaa Europolin tilannekuvaa tehostamalla tietojen toimittamista jäsenvaltioilta Europolille, jotta se voi paremmin palvella jäsenvaltioita ja antaa parempia tietoja EU:n politiikan suunnitteluun. Tavoitteena on myös Europolin tietojenkäsittelyarkkitehtuurin uudistaminen, jotta Europol voi helpommin havaita yhteyksiä sen hallussa jo olevien tietojen välillä ja analysoida niitä. Europolin tietojenkäsittelysäännökset muuttuvat niin, että tietojärjestelmäkohtaisista käsittelysäännöksistä siirrytään tietojen käyttötarkoituksen mukaiseen käsittelyyn. Tämän arvioidaan tehostavan Europolin ja myös jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten toimintaa.

Jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla tarkoitetaan Europol-asetuksessa kaikkia jäsenvaltioiden poliisiviranomaisia ja muita lainvalvontaviranomaisia, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa rikosten ehkäisemisestä ja torjunnasta. Toimivaltaisiin viranomaisiin kuuluvat myös muut jäsenvaltioiden viranomaiset, jotka ovat voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa Europolin toimivaltaan kuuluvien rikosten ehkäisemisestä ja torjunnasta. Suomessa näitä viranomaisia ovat tällä hetkellä poliisi (ml. suojelupoliisi), Tulli ja Rajavartiolaitos.

Jäsenvaltiolla on asetuksen mukaan mahdollisuus sallia toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin väliset suorat yhteydet. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Suomessa tällaiset suorat yhteydet sallitaan. Saadun selvityksen mukaan tämä on mahdollista Suomessa jo nykyisin ja menettely on osoittautunut toimivaksi.

Hallintovaliokunta toteaa, että Europolin rahoitus on jo aikaisemmin siirretty kansallisesta rahoituksesta Euroopan unionin budjettiin, joten lakiehdotuksella ei ole merkittäviä taloudellisia vai-

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2017 vp

kutuksia. Myös vaikutus viranomaisten toimintaan on saadun selvityksen mukaan vähäinen. Keskusrikospoliisi toimii jatkossakin Europolin kansallisena yksikkönä ja tietosuojavaltuutettu kansallisena valvontaviranomaisena.

Aiemman Europol-päätöksen säännökset, jotka edellyttivät kansallista sääntelyä, on saatettu Suomessa voimaan lailla Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta (563/2011). Europol-asetuksella korvataan ja kumotaan Europol-päätös. Mainittu laki ehdotetaan nyt ehdotettujen säännösten voimaan tullessa kumottavaksi.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 4/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 7.3.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Antti Häkkänen kok
jäsen Mika Kari sd
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
varajäsen Toimi Kankaanniemi ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo